

Vonkajšie pokiašenia a falošné predstavy, vnuknuté zlým duchom. Užitočné upozornenia pre tých, čo kráčajú po ceste dokonalosti – 31. kapitola Knihy života Terézie Veľkej

**Sr. Dominika Alžbeta Dufferová
Dom Quo Vadis, 25.10.2017**

Anotácia

Terézia skusuje dva druhy pokušení. Pri prvom ju diabol tajne navádza na niečo čo ona odmieta – a javí sa jej ako najodpornejší tvor, ktorý by ju rád dostal znova do svojich rúk, pri druhom ju démon verejne trápi niekoľko hodín. Pán chcel, aby videla aký je diabol hrozný, že je v nej a ako sa ju usiluje oklamať a zavraždiť. Spoznáva, že zlý uteká pred krížom, ale aj sa vracia. Vo svätenej vode zakusuje zvláštnu silu a moc. Zmyslom týchto skúseností je nadobudnutie vnútornej sily s obrovským ziskom.

Úvod

V 31. kapitole Knihy života Terézia opisuje rôzne epizódy, upozorňuje na satanovu prítomnosť i na svoje vlastné malichernosti a ničoty. V predchádzajúcej kapitole sa venovala vnútorným trápeniam, ktoré ju na tomto stupni duchovného života stretávali, v tejto kapitole sa venuje trápeniam, ktoré prichádzajú zvonka, zvlášť tým, ktoré sú diabolského pôvodu a tým, ktoré sú motivované prehnanou priazňou voči tým, ktorí majú mystické milosti. V kontraste k týmto si svätica pospomína na niektoré drobnosti, ktoré praktizovala v detstve a na začiatku duchovného života. Celá kapitola je poznamenaná kvetnatosťou rôznych príhod.

Schéma

Schéma, ktorou sa budeme riadiť, je nasledovná: prvá časť zahŕňa články 1-11, v ktorých sa opisujú mimo prirodzené epizódy s nádychom satanského v blízkosti svätice a okolo nej; druhá časť sa týka článkov 12-17, dozvedáme sa v nej o reakciách svätice, keď sa vidí obkolesená milosťami, ktoré prijíma; tretia časť s článkami 18-22 predstavuje praktické rady pre tých, čo majú veľké túžby, no malé a zriedkavé možnosti; v štvrtej časti, ktoré obsahujú článok 23-25 spomína Terézia na pokorné praktiky, ktoré uskutočňovala. Uprostred opísaných udalostí, v článku číslo 13 sa obracia na vnútorného Partnera, ktorý sa jej prihovorie a naplní ju novým elánom.¹

Zameranie a cieľ 31. kapitoly

V kapitole 31 ide o opis niektorých vonkajších pokušení, predstav diabolskej inšpirácie a múk, ktoré démon spôsoboval Terézii. Pojednáva aj o niektorých veciach, ktoré sa veľmi zídu tým, čo kráčajú po ceste dokonalosti alebo si zaumienili po nej kráčať.

Mimo prirodzené epizódy a satanské okolo Terézie

¹ Úvod a Schéma – Porov. SANTA TERESA, *Libro de la Vida. Para lectura y reflexión en grupo*. Edición preparada por Tomas Alvarez, 3.a edición, Burgos : Editorial Monte Carmelo, 1991, s. 385.

Diabol dost často znepokojoval Teréziu vnútornými a tajnými pokušeniami, inokedy to robieval takmer verejne a nik nemohol pochybovať o tom, že to bol zlý. Raz bola v oratóriu a po jej ľavej strane sa objavila odporná postava. Zvlášť si všimla jej ústa, pretože k nej hovorila, boli príšerné. Zdalo sa jej, že z jej tela, ktoré bolo jasné a bez tieňa, šľahal veľký plameň. Vravela Terézii, že veľmi dobre unikla z jej rúk, ale že sa postará, aby sa do nich navrátila. Svätica z nej mala hrôzu a prežehnávala sa svätenou vodou, vtedy na chvíľu zmizla, no onedlho sa opäť objavila. Toto sa Terézii prihodilo dvakrát a nevedela čo si má počať. Neďaleko bola svätená voda, pokropila ju ňou a nikdy sa už nevrátila. Inokedy päť hodín prežívala hrozné bolesti s vnútornou i vonkajšou dezorientáciou tak, že sa to už ďalej nedalo zniesť. Sestry okolo nej boli zhrozené a nevedeli čo s ňou majú robiť a ako ju pozdvihnúť. V podobných bolestiach a telesných netolerovateľných trápeniach zvykla robiť akty, aké len v sebe dokázala a prosila Pána, že ak jej Jeho Majestát udelítrpezlivosť, nech ju tak nechá až do konca sveta.

Keďže tentoraz si uvedomila, že trápenie bolo mimoriadne silné, uľavovala si takýmito prosbami a rozhodnutiami. Pán chcel, aby pochopila, aký bol démon, pretože vo svojom vnútri ho videla ako čosi čierne a odporné, čo jej zúfalo vyčítalo, že tam, kde sa usiloval čosi získať, tam strácal. Terézia ho videla, i to, ako sa smiali sestry a nemali strach, hoci s ňou boli a nemohli jej pomôcť, lebo nevedeli ani čím a ako. Ten ju udieral po hlave a rukách bez toho, aby sa mohla vzpierať. Najhoršia bola vnútorná rozorvanosť, ktorú nijako nemohla odstrániť. Neodvažovala sa prosiť o svätenú vodu, aby nenastrašila sestry okolo seba a aby sa nedovtípili, o čo vlastne šlo.

Často zakusovala, že niet nič lepšieho, od čoho by démoni ušli tak, aby sa už nevrátili, než je svätená voda. Ujdú aj od kríža, ale vrátia sa. Musí byť obrovská sila vo svätenej vode, uvažuje. Pre ňu celkom zvlášť, lebo len čo ju použila, jej duša našla okamžitú a nesmiernu útechu. Uvoľnenie, ktoré si nedokázala vysvetliť, akúsi vnútornú slasť, ktorá posilnila celú jej dušu. Toto nie je zdanie, ani vec, ktorá sa jej prihodila len raz, ale veľmi veľakrát a veľmi silne. Asi tak ako keď je niekomu strašne horúco a je smädný a pil by z nejakého krčahu studenú vodu. Zvažuje, akú veľkú vec nariadila Cirkev, keď jej darovala takú silu svojimi slovami, ktoré vložila do vody a ten obrovský rozdiel medzi svätenou a nesvätenou vodou.

Keďže trápenie neprestávalo, povedala sestrám, aby sa nesmiali a prosila o svätenú vodu. Priniesli jej a postriekali ju ňou, ale nepomohlo to. Postriekali potom miesto, na ktorom bol a v tom momente odišiel a opustilo ju všetko zlo, akoby ho niekto rukou odstránil, zostala len unavená a s pocitom, akoby po mnohých úderoch palicami. Bolo jej prospešné vidieť a spoznať, že keď Pán dá diablovej dovolenie, dokáže urobiť duši aj telu obrovské zlo aj vtedy, keď ich nevlastní. Čo potom, keď ich začne vlastniť? Znova dostala obrovskú chuť zbaviť sa tak príšerného spoločenstva s ním.

Inokedy sa jej prihodilo to isté, aj keď netrvalo tak dlho, ale keď bola sama. Prosila o svätenú vodu a dve sestry, ktoré k nej vstúpili – a boli to dôveryhodné sestry, ktoré by neklamali – povedali, že cítili veľmi nepríjemný smrad, akoby spálenú síru. Terézia ho necítila. Trvalo to dostatočne dlho, kým sa dovťípili, že šlo o démona.

Raz bola na chóre a dostala pohnútku vnútorne sa sústrediť. Odišla odtiaľ, aby druhí sa nedovtípili, o čo šlo. Aj tak počuli veľké údery, ktoré Terézia dostávala tam, kde odišla a aj keď nerozumeli o čo ide, počuli aj hrubé slová. Avšak Terézia bola tak zahľbená do modlitby, že nič nepočula a nemala žiaden strach, tieto veci nevnímala. Tvrdila, že zakaždým, keď jej Pán udeľoval nejaké omilostenie, mala z toho úžitok aj nejaká iná duša.

A to, čo teraz povie, má mnoho svedkov, zvlášť aj toho, kto ju vtedy spovedával – pravdepodobne páter Domingo Báñez. Videl to napísané na listovom papieri. Bez toho, aby mu povedala o akú osobu šlo a či list to bol, on vedel, o koho šlo.

Prišla k nej istá osoba, ktorá žila dva a pol roka v smrteľnom hriechu, tom najodpornejšom, o akom svätica počula a počas celého tohto obdobia sa ani nespovedala, ani nenaprávala, a predsa celebrowala omšu. A hoci spovedávala iných, sama si hovorievala, že ako sa ona bude vyznávať z tak hnusnej veci. Túžila vyjsť tejto situácie, ale nedokázala to. Terézii to bolo veľmi ľúto, keď videla, ako urážal Boha. Sľúbila tej osobe, že veľmi bude prosiť Boha a poprosí aj iných, aby tak spravili, ktoré boli lepšie než ona a stalo sa, že sa daná osoba vyspovedala a napísala Terézii list, že už niekoľko dní neupadla do daného hriechu, lenže hrôzy pokušenia boli tak obrovské, že sa jej zdalo, že bola v pekle a odporúčala sa do modlitieb Terézie. Tá ju znova odporúčala svojim sestram, cez modlitbu ktorých Terézia dostala omilostenie. Nikto nevedel o koho ide, ale všetci prosili, aby Pán zmenšil tieto pokušenia. Tak sa stalo, že Terézia strávila celý mesiac v obrovských hrôzach, lebo démoni prišli otravovať ju, namiesto toho kňaza.

Jeho opustili a Pán tým bol oslávený. Jeho duša dostala silu a zostal oslobodený a neprestával ďakovať Bohu i jej, akoby ona bola príčinou tejto jeho úľavy. Kňaz jej povedal, že keď sa cítil v úzkych, čítaval jej listy a pokušenia mu odchádzali a Terézia bola z toho zhrozená, keď počula toto svedectvo. Bola by ochotná trpieť aj celé roky za to, aby sa tejto duši odňali pokušenia a ulavilo sa jej. Nech je za to všetko pochválený Pán a oslávené sestry z kláštora sv. Jozefa, ktoré jej pomohli v modlitbe.

V tom čase sa jej prihodilo, že istej noci si myslela, že ju démoni zahrdúsia. Vyliala na nich veľa svätej vody a videla veľké množstvo z nich akoby padali. Často sa ju títo prekliati usilujú strašiť, ale ona sa ich už prestáva báť, lebo čoraz jasnejšie vidí, ako nie sú schopní ani sa pohnúť, keď im Pán na to nedá licenciú. Nazdáva sa, žeby tým nudila každého, kto by tieto riadky čítal.

To, čo Terézia chce povedať je, že pravý Boží služobník má málo strachu z tých, čo takto strašia. Veľmi dobre vedia, že keď sa o nich nestaráme, majú málo síl a stále jej majú menej, úmerne k tomu, ako sa duša človeka stáva paňou svojho bytia. Vždy má z toho úžitok, končí Terézia, aby nepredlžovala zbytočne.

Chce ešte dodať, čo sa jej prihodilo istej noci na dušičky. Nachádzala sa v oratóriu a modlila sa nočnú modlitbu, predkladala Pánovi niektoré veľmi nábožné modlitby, ktoré sa nachádzajú na konci nocturny v modlitebných knihách karmelitánok. Démon si sadol na jej knihu, aby nemohla modlitbu dokončiť. Prežehnala sa, on odišiel. Začala sa modliť, vrátil sa. Urobil to takto asi trikrát, až kým nepokropila knihu svätenou vodou, neodišiel. Potom Terézia uvidela niektoré duše odchádzať z očístca v okamihu, keď im chýbalo už len málo a pomyslela si, že asi kvôli nim sa ju diabol pokúšal takto trápiť.

Málokedy mala videnia, ktoré by nadobudli nejakú formu, obyčajne boli bez nej – asi tak ako to opísala v 27. kapitole, v druhom verši (opisuje v ňom ako videla po svojom boku Ježiša Krista bez formy, ale vždy po svojej pravici, a veľmi jasne a že bol svedkom všetkého čo robila).

Spomína si ešte na jeden zážitok, ktorý mala, keď istého dňa na sviatok Najsvätejšej Trojice bola v istom kláštore na chóre a v uchvátení (*arrobamiento*). Videla veľké množstvo

démonov v boji s anjelmi. Nič nepochopila z toho, čo malo videnie za zmysel. Až potom, o menej než dva týždne pochopila, že v tom zápase šlo o ľudí modlitby a mnohými, ktorí nimi neboli. V tom dome potom nastala obrovská škoda. Boj tam trval dlho a spôsobil veľa nepokoja.

Inokedy videla množstvo týchto (Terézia nevyslovuje slovo „diabol“) okolo seba, ktorí sa usilovali k nej priblížiť, no nedarilo sa im to. Svätica pochopila, že ju chránil Boh, aby títo k nej neprišli tak, aby ona mohla uraziť Boha. Čo v sebe niekoľkokrát videla, pochopila, že to bolo pravé videnie. Zdôrazňuje, že stále lepšie chápala, akú malú moc majú, keď duša nie je proti Bohu a že má z nich aj stále menej strachu.

Zdalo sa jej, že niekedy, akoby sa k nej vracali všetky pokušenia, o ktorých sa dočítala pravdepodobne v knihe Los Morales de san Gregorio, ako to na okraj jej spisu poznamenáva Báñez, ktorú čítala sv. Terézia vo svojej mladosti a spomína to v 5. kapitole Knihy života, pod číslom 8. Tak silne to na ňu vplývalo, že sa nazdávala, že všetky márnivosti a slabosti tých časov sa k nej vracali a v nej prebúdžali, že sa začala utiekať k Bohu a prosiť ho o pomoc. Prišlo to až k bodu, že jej prichádzali myšlienky, že to všetko spôsobil démon, až kým ju neupokojil spovedník. Zdalo sa jej, že už ani v tom prvom vnútornom pohybe by sa nemal nachádzať nijaký negatívny sklon, nijaká myšlienka v tej, ktorá dostala od Boha toľko omilostení ako ona.

Teréziina reakcia, keď sa vidí obkolesená toľkými milosťami

Často ju trápi myšlienka, a to až „doteraz“, hovorí, keď vidí, že dôležité a hlavné osoby dajú na jej slovo a keď o nej dobre hovoria. Snaží sa potom pozerieť na život Krista a svätých a zdá sa jej, že ona ide presne opačne. Že títo kráčali cestou opovrhnutia a protivenstiev. To ju vždy zneistí a neodváži sa zdvihnúť hlavu. Naopak, keď ju prenasledujú, jej duša si je natoľko paňou, hoci jej telo je zarmútené. Vôbec nechápe, ako je to možné. Duša je vo svojom kráľovstve a všetko má pod svojimi nohami.

Niekedy sa jej stávalo, a trvalo to niekoľko dní, že šlo o cnostnú vec a pokoru, ale istý dominikánsky páter ju upozornil, že šlo o pokušenie, keď pri pomyslení, že tieto veci, čo jej Pán činí (myslí tým na veľké uchvátenia, extázy), by sa mali stať verejne známymi, jej spôsobovali ukrutné trápenie a radšej by sa bola nechala zažívať pochovať, než aby sa to malo udiť na verejnosti.

Raz, keď z toho bola celá unavená, sa jej Pán opýtal,² že prečo sa bojí, veď tu môže ísť len o dve veci. Buď ju budú ohovárať, alebo chváliť Jeho. Tí, čo v neho veria, by ho chválili a tí čo nie, by ju odsúdili nevinne. V oboch prípadoch by tým len získala. Aby sa teda nenamáhala a netrápila. To ju nesmierne upokojilo.

Nakoniec jej prišlo ešte jedno pokušenie, že chcela z tohto miesta odísť a založiť kláštor omnoho viac uzatvorený a o ktorom v súčasnosti počula hovoriť krajnosti. Zrejme šlo o kláštor karmelitánok Vtelenia vo Valencii. Dúfala, že tento kláštor bol dostatočne ďaleko a čo ju potešovalo, bola myšlienka a túžba žiť tam, kde by ju nikto nepoznal, ale spovedník jej to nikdy nedovolil.

² Ide tu o 13. článok, kde zakročí Pán a usmerní Teréziinu dušu.

Tieto a podobné veci jej uberali zo slobody ducha. Neskôr pochopila, že to nebola dobrá poníženosť, lebo tak veľmi ju znepokojovala a Pán ju o tejto pravde poučil. Pochopila, že nič, čo z nej pochádzalo, nebolo dobré, ale že všetko dobré v nej a z nej bolo od Boha. A tak sa rozhodla ukázať, aké dielo v nej koná Boh.

Prišla dokonca až k takému extrému, že prosila Boha, aby osobe, ktorá by v nej objavila čosi dobrého, zjavil aj jej hriechy, aby videla, ako jej bez zásluh udeľoval omilostenia. Neskôr Terézia pochopila, že ani toto nepochádzalo z poníživosti, ale z pokušenia. Zdalo sa jej, že všetci nosili v sebe určité klamstvá a podvody, že sú oklamaní, keď sa nazdávajú, že ona má v sebe čosi dobrého a podobne.

Všetky tieto „*temorcillos*“ (hrôžičky) a bolesti a tieň pokory vníma teraz ako obrovskú nedokonalosť a neschopnosť ovládať sa. Lebo duši, ktorá sa vložila do Božích rúk, nemôže záležať na tom, či o nej hovoria dobre alebo zle, či chápe niečo dobre alebo zle – lebo ak Boh jej chce udeliť nejakú milosť, on to spraví nezávisle od toho všetkého. Pochopila tiež, že práve taká duša je terčom tisícich očí, zatiaľ čo o tisíc iných duší nik nezakopne.

V skutočnosti sa má človek obávať nie z pokory, ale z malomyselnosti. „Lebo veľmi ľahko sa duša prispôsobí svetu a stane sa mučenicou sveta, ak to dopustí Boh, pretože, ak sama nechce zomrieť pre neho, sám svet ju zabije.“³ Terézia z toho vyvodzuje záver, že neslobodno súhlasiť s chybami v dobrých kvôli ohováraniam, a nie kvôli dokonalosti. Lepšie je podľa nej, ak človek nie je dokonalý a ide cestou dokonalosti, ako byť rýchlo mučeníkom. Pretože dokonalosť sa nedosahuje zakrátko, ak len Pán nedá niekomu privilégium takéhoto omilostenia. Svet, keď vidí, že sa niekto dal na cestu dokonalosti, z tisícov kilometrov vidí jej prípadnú nedokonalosť a hneď ju odsudzuje. Horšie je, že chce, aby aj ona takto posudzovala a tak nerestne súdila iných. Nemá ani jesť, ani spať a zabúdajú, že je ešte v tele, nech je duša akokoľvek dokonalá. Sotva začala kráčať a chcú od nej, aby lietala. Ešte nemá prekonané vášne a už chcú od nej, aby bola ako svätých, utvrdení v milosti. Takto veľmi veľa duší stratí odvahu a vracia sa naspäť so zraneným srdcom. Takto by to dopadlo aj s Teréziou, keby ju Pán nebol milostivo udržal svojou láskou.

Praktické rady pre ľudí s veľkými túžbami

Terézia si myslí, že takto sa mnohé duše dajú oklamať, lebo chcú lietať prv, než im Boh dá krídla. Sú potom z toho veľmi zarmútené. Začali s veľkými túžbami a horlivo sa cvičili v cnostiach, niektorí dokonca aj navonok opustili všetko kvôli Nemu – ako to videli aj ostatní ľudia. Potom odídu a nedokážu sa upokojiť. Takíto by nemali dbať na to, čo druhí o nich hovoria alebo si myslia. Ak niekto raz nemá dar modlitby, nech sa neunúva. Boh mu ho určite dá, ak na to príde rad. Ide o nadprirodzené veci, nie prirodzené. O veci, ktoré sú proti našej prirodzenosti. Netreba sa teda unúvať, ale vyčkávať na Pána, on splní túžbu takých ľudí cez diela, ktoré robia. Pre našu prirodzenosť je veľmi potrebné mať dôveru, len tak dokážeme zvíťaziť.

Terézia má veľkú skúsenosť a (teraz sa už obracia na Carcía de Toledo) hovorí, že si nemáme myslieť, že niekto má cnosť, ak nebojoval s protivníkom tejto cnosti. V tom vždy

³ „Porque bien se puede aparejar un alma que así permite Dios que ande en los ojos del mundo, a ser mártir del mundo, porque si ella no se quiere morir a él, el mismo mundo los matará.“ SANTA TERESA, *Libro de la Vida. Para lectura y reflexión en grupo*. Edición preparada por Tomas Alvarez, 3.a edición, Burgos : Editorial Monte Carmelo, 1991, s. 397.

musíme byť prezieraví a nesmieme to zanedbať, kým len žijeme. Vždy sa na nás niečo prilepí, kým kráčame týmto životom a na každom kroku číha nejaké nebezpečenstvo.

Terézii sa stalo, že jedna jej sestra, ktorú mala predtým veľmi rada a ktorá bola vydatá, prišla za ňou a pri konverzácii s ňou Terézia vycítila, že nie je tak slobodná, ako si to o sebe myslela. Išlo o sestru Juana de Ahumada, vydatú za Juan de Ovalle. Chceli pomôcť svätici pri zakladaní Svätého Jozefa. Sestra so švagrom pricestovali z Alby do Avily v roku 1561. Terézia chcela ujsť ako pred príležitosťou k pádu, lebo si myslela, že si musí dávať pozor na to, čo v nej Pán začal naprávať. Odvtedy to stále takto chcela robiť. Poučuje, že cnosť, ktorú dáva – vlieva Pán, si treba vážiť, a chrániť sa nebezpečenstva stratiť ju. Zvlášť si treba dávať pozor na česť (poctu). Často si myslíme, že sme odpútaní a vôbec tomu tak nie je. Pocta je ako reťaz, ktorou sme pripútaní a niet pily, ktorá by ju rozpílila. Len Boh ju môže odstrániť s pomocou našich modlitieb a mnohých námah, ktoré musíme vyvinúť, aby sme sa tejto pripútanosti zbavili. Taká naviazanosť dokáže spôsobiť obrovské škody. Pozrime sa na diela, ktoré vytvárajú svätí, a nad ktorými žasnú ľudia. Prečo je ešte taká duša na zemi? Ako to, že sa ešte nenachádza na vrchole svojej dokonalosti? Kto pribrzdí človeka, čo tak mnoho robí pre Boha? Terézia sa nazýva mravčekom, od ktorého Pán chce, aby prehovoril. Ten neprináša ovocie trvalej hodnoty. Pocta je čosi ako nejaká prasklina na hudobnom nástroji, kvôli ktorej nástroj znie totálne falošne. Nesmiernu škodu spôsobuje duši.

Vyzýva, aby sa duša usilovala kráčať s Bohom a v spojení s ním, nech nasleduje Kristove rady, berúc na seba pohanu, i falošné obvinenia, údajné svedectvá. Ved' inak nie je možné prísť tam, kam táto cesta vedie, ak po nej raz človek nevykročí. Ak Pán príde k duši, sami sa usilujeme stratiť svoje práva a mnohé veci. Niektorí by si možno povedali: nemám sa ani v čom zapierať, ani s čím bojovať. Lež Pánov Majestát pripraví takej duši toľko príležitosti, že určite bude musieť raz priložiť ruku k práci.

Spomienka na cvičenia v pokore

Všetko, čo človek má, aj keby to boli len slamky, nech to položí na hromádku, všetko je od Pána a nech je za to zvelebený! Terézia vymenuje svoje chyby, ktoré mala: málo vedela o chórovej modlitbe a o tom čo sa na chóre malo robiť a ako, a to preto, lebo sa o to nestarala a venovala sa iným márnivostiam, navštevovala iné novicky, ktoré jej to mohli ukázať. A nepýtala sa ich, aby nezistili, ako málo o tom vie, radšej dievčat. Pán jej dal neskôršie lepšiu pamäť. Nespievala dobre. Nazdávala sa, že cnosť je v tom, keď niekoho mnohí počúvajú. Plietla si čiernu, falošnú úctu s pravou. S takými a podobnými ničotami sa zaoberala a trápila sa kvôli nim. Vo veciach, týkajúcich sa poníženia sa jej stávalo, že keď videla ako všetci robili pokrok len ona nie, pretože „nikdy nebola pre nič“, bolo jej z toho nanič. Mala snahu sa naučiť, kedy a ako si vziať napríklad plášť z chóru, ale nie preto, aby to vedela, ale aby sa jej nesmiali.

Záver

Terézia bola vždy presvedčená o svojej ničote, ale aj o tom, že Boh dokáže z jej slabostí vytvoriť dobro a aj veľké. Nádej ju priam niesla a naozaj, Pánovmu oku neušlo zmýšľanie a postoje jeho služobnice. Ujal sa jej a z „malej“ učinil Veľkú.

Použitá literatúra

SANTA TERESA, Libro de la Vida, s. 3-414. In SANTA TERESA, *Obras Completas*. Séptima Edición preparada por Tomás Alvarez, Burgos : Editorial Monte Carmelo, 1994⁷, 1418 s. ISBN 84-7239-282-1.

SANTA TERESA, *Obras Completas*. Séptima Edición preparada por Tomás Alvarez, Burgos : Editorial Monte Carmelo, 1994⁷, 1418 s. ISBN 84-7239-282-1.

SANTA TERESA DE JESÚS, *Libro de la Vida*. Edición preparada por TOMAS ALVAREZ. (3.^a edición), 563 p. Burgos : Monte Carmelo, 1991. ISBN 84 7239 112 4.

Sestra Dominika Alžbeta Dufferová

Katedra etiky a morálnej filozofie
Filozofická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave

Hornopotočná 23
918 043 Trnava

E-mail: alzbeta.dufferova@gmail.com

Website: www.truni.sk

PRIDELENIE ISBN	
Pridelené ISBN	978-80-568-0074-4
Čiarový KÓD EAN	9788056800744